

ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΥΣΙΚΗ ΣΤΑΤΗΡΙΑ ΚΑΛΑΡΟΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1981

maristas

ΛΕΟΝΤΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ
ΑΘΗΝΩΝ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ
DIVISION OF TOURISM MANAGEMENT

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Φροντισμάτων
και Αθλητισμού

9 Πανελλήνιο Συνέδριο

Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21ο αιώνα

13-14 Απριλίου
2024

«Τα Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων επισκέπτονται τα Μουσεία»
Διδακτική προσέγγιση των Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων μέσα από
υλοποίηση μουσειακών επισκέψεων

Ανθή Καζολή

anthokazoli@gmail.com

Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων

Καινοτόμα Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Εκπαιδευτική καινοτομία

Ορισμός Fullan

Η εκπαιδευτική καινοτομία διαφαίνεται σε ενέργειες που τροποποιούν τα δεδομένα για την εκπαίδευση, σημειώνοντας αλλαγές στις αρχές και τις πεποιθήσεις, στη χρήση νέων διδακτικών μεθόδων, καθώς και στη χρήση νέων διδακτικών μέσων.

Βασικές αρχές Προγραμμάτων

- μαθητοκεντρική διαδικασία
- συνεργατική μάθηση
- βιωματική- ερευνητική μάθηση
- διεπιστημονική- διαθεματική προσέγγιση θεμάτων

- Στο επίκεντρο των Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων βρίσκεται ο μαθητής, ξεκινώντας από την επιλογή του θέματος και καταλήγοντας στην παρουσίαση του Προγράμματος.
- Τα Προγράμματα υλοποιούνται ακολουθώντας την ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Οι μαθητές συνεργάζονται, επικοινωνούν, επιχειρηματολογούν, αναπτύσσουν δημοκρατικές αρχές και καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη, ενταγμένοι μέσα σε ομάδες.
- Η μάθηση στηρίζεται στο βίωμα, στην εμπειρία και όχι μόνο στη θεωρία. Οι μαθητές ενεργούν, παρατηρούν, καταγράφουν, αφομοιώνουν.
- Το υπό μελέτη θέμα αναλύεται από διάφορες οπτικές πλευρές και με τη βοήθεια διακριτών γνωστικών αντικειμένων, ώστε η κάλυψη της γνώσης να είναι σφαιρική.

Τα Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων προάγουν την εκπαίδευση για την αειφορία, ενσωματώνουν τις αρχές και τις αξίες της, στοχεύουν στην αειφορική διαχείριση των υλικών και άυλων πόρων της σχολικής μονάδας.

Προάγουν επίσης την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και το περιβάλλον, όπου ως περιβάλλον δε νοείται μόνο το φυσικό, αλλά και το κοινωνικό, πολιτιστικό, ιστορικό, παραδοσιακό, τοπικό περιβάλλον μέσα στο οποίο μεγαλώνουν και αναπτύσσονται οι μαθητές.

Μη τυπική μορφή εκπαίδευσης

Ορισμός Coombs & Amhed

Η εφαρμογή μη τυπικής μορφής εκπαίδευσης περιλαμβάνει κάθε δραστηριότητα που δεν εντάσσεται στο καθιερωμένο εκπαιδευτικό σύστημα, απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό και έχει σαφείς εκπαιδευτικούς στόχους

Έξω από τα στενά όρια της τυπικής αίθουσας διδασκαλίας...

Τα Προγράμματα αφορούν όλους τους μαθητές...

**Ποικιλία θεματολογίας
Εναλλαγή τεχνικών υλοποίησης
Εκπαιδευτικές Επισκέψεις**

Μουσειακές Επισκέψεις

Μουσείο

Ορισμός του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων ICOM

«Οργανισμός μόνιμος χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα, υποταγμένος στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της και ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, μελετά, κοινοποιεί και εκθέτει υλικές μαρτυρίες του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία»

Οφέλη για τους μαθητές

**ενεργοποίηση αισθήσεων
καλλιέργεια δεξιοτήτων
κατάκτηση γνώσης
ψυχαγωγία**

Μουσείο... χώρος άτυπης μορφής εκπαίδευσης

Η μουσειακή εκπαίδευση εντάσσεται στη σφαίρα της μη τυπικής εκπαίδευσης, που δεν περιορίζεται από συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών, με αυστηρά καθορισμένη διδακτέα ύλη, χρονοδιάγραμμα και μεθόδους διδασκαλίας και που δεν αξιολογείται με συμβατικούς τρόπους (Κακούρου– Χρόνη).

Η σύνδεση της σχολικής εκπαίδευσης με μορφές μη τυπικής εκπαίδευσης όπως το Μουσείο ή αλλιώς οι σχολικές επισκέψεις σε μουσειακούς χώρους είναι ζωτικής σημασίας ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια διεθνώς (Νάκου).

Το σύγχρονο Μουσείο...

Οι προσανατολισμοί του σύγχρονου μουσείου συνοδοιπορούν με τις εξελίξεις στο χώρο της εκπαίδευσης και της κοινωνίας, όπως η ανάγκη για δια βίου μάθηση ή επιμόρφωση, τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, η αναγνώριση της συμβολής της άτυπης στην τυπική εκπαίδευση, αλλά και η κοινωνική πίεση προς τα μουσεία για να λειτουργήσουν τελικά ως φορείς κοινωνικής ένταξης αντί αποκλεισμού (Κακούρου– Χρόνη).

Οι ανάγκες και οι απαιτήσεις του «νέου» κοινού που δημιουργήθηκε, παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην πολιτική δημοσιοποίησης και ενσωμάτωσης των μουσείων στην καθημερινή ζωή μέσω εκπαιδευτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες μετατρέπουν το μουσείο από λιμνάζοντα νερά σε κυψέλη δραστηριοτήτων (Marcouse).

Βασικές Αρχές Μουσειακών Επισκέψεων= Βασικές αρχές Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων

**μαθητοκεντρική διαδικασία
συνεργατική μάθηση
βιωματική- ερευνητική μάθηση
διεπιστημονική- διαθεματική προσέγγιση θεμάτων**

**Παραδείγματα υλοποίησης μουσειακών επισκέψεων στα
πλαίσια Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων**

Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Λευκάδας Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Αλιευτικό καταφύγιο»- Τάξη Δ΄

- **Αρχικές Ενέργειες**

Υποδοχή μαθητών στο Αρχαιολογικό Μουσείο Λευκάδας.
Συμβόλαιο συνεργασίας «Τι μπορώ- τι δε μπορώ σε ένα Μουσείο»

Λίγα λόγια για τους θησαυρούς του Μουσείου.

- **Στοχευμένη ξενάγηση στην αίθουσα Α**

Είσοδος στην αίθουσα Α΄ του Μουσείου, η οποία περιλαμβάνει ευρήματα που συνθέτουν το δημόσιο και ιδιωτικό βίο των αρχαίων Λευκαδίων. Επικεντρώνουμε την προσοχή μας στις πληροφορίες για την αρχαία πόλη της Λευκάδας (λιμάνι- γέφυρα) καθώς και στην προθήκη της αλιείας (η σημασία της αλιείας για τους αρχαίους κάτοικους της Λευκάδας- εκθέματα).

- **Δραστηριότητες στην προθήκη της αλιείας**

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει μία δραστηριότητα:

- ✓ 1^η ομάδα- Καταγραφή εκθεμάτων: οι μαθητές αναζητούν στην προθήκη της αλιείας ένα αντικείμενο που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι αλιείς για να διορθώνουν τα δίκτυα τους και ένα αντικείμενο με το οποίο έβγαζαν ήχο...
- ✓ 2^η ομάδα- Καταγραφή εκθεμάτων: Οι μαθητές αναζητούν στην προθήκη της αλιείας και καταγράφουν τα εκθέματα που είναι κατασκευασμένα από χαλκό.
- ✓ 3^η ομάδα- «Ένα έκθεμα διηγείται»: Οι μαθητές της τρίτης ομάδας παρατηρούν το χάλκινο ειδώλιο δελφινιού που εκτίθεται στην προθήκη της αλιείας και με πολύ φαντασία διηγούνται την ιστορία του.
- ✓ 4^η ομάδα- «Εικόνα αρχαίων αλιέων»: Οι μαθητές της τέταρτης ομάδας παρατηρούν την εικόνα των αρχαίων αλιέων που υπάρχει στο φύλλο εργασίας τους και αναζητούν και καταγράφουν τρία αντικείμενα από την προθήκη που φαντάζονται ότι υπάρχουν πάνω στη βάρκα τους.

- **Δραματοποίηση**

Οι μαθητές δημιουργούν ζευγάρια και προχωρούμε στη δραματοποίηση: «ψάρεμα με ρηχές βάρκες», χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που τους δίνει η προθήκη.

Επίσκεψη στο Μουσείο Άγγελου Σικελιανού με αφορμή μία αίθουσα και ένα έκθεμα Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας «Για κόπιασε Σεισμούλη- Διαχείριση φόβου»- Τάξη Β΄

- Αρχικές Ενέργειες

Καλωσόρισμα μαθητών- χωρισμός σε ομάδες- Δυο λόγια για το Μουσείο που έχουμε επισκεφτεί και την αίθουσα στην οποία βρισκόμαστε.

- Καταιγισμός ιδεών

Δραστηριότητα ανίχνευσης προϋπαρχουσών γνώσεων μαθητών
Ρωτάμε τους μαθητές (σε κύκλο) ποιο είναι το πρώτο πράγμα που σκέφτονται όταν τους αναφέρουμε τη λέξη «σεισμός». Σκέφτονται χωρίς να ανακοινώσουν κάτι. Στη συνέχεια βάζουμε στο κέντρο του κύκλου ένα σακούλι και ένας- ένας οι μαθητές λένε μέσα στο σακούλι τη σκέψη τους. Στο τέλος κλείνουμε τις σκέψεις μέσα στο σακούλι σφιχτά (πολλές από αυτές θα έχουν σίγουρα αρνητική φόρτιση και θα εκδηλώνουν φόβο).

- Σεισμός και συναίσθημα

Δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί του μέτρου και ένα κουτί μαρκαδόρους διαφόρων χρωμάτων. Ζητάμε από τους μαθητές να κλείσουν τα μάτια τους και να σκεφτούν ποιο συναίσθημα τους δημιουργεί η ιδέα του σεισμού και στη συνέχεια να επιλέξουν ένα χρώμα που πιστεύουν ότι είναι κατάλληλο για να το ζωγραφίσουν. Σκέφτονται και ζωγραφίζουν ελεύθερα το συναίσθημά τους.

- Διαχείριση φόβου

Το κυρίαρχο συναίσθημα της παραπάνω δραστηριότητας είναι σίγουρα ο φόβος. Τονίζουμε στους μαθητές πόσο φυσιολογικό είναι να φοβούνται την εκδήλωση του σεισμικού φαινομένου και ταυτόχρονα ότι ο καλύτερος τρόπος για να τον αντιμετωπίσουμε είναι να είμαστε κατάλληλα προετοιμασμένοι. Δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα χαρτόνι κανσόν, στο κέντρο του οποίου έχουμε σχεδιάσει ένα απαγορευτικό σήμα του φόβου. Δίνουμε επίσης κόλλα και καρτέλες από αφίσες του ΟΑΣΠ που αφορούν στη διαχείριση του φόβου. Εξηγούμε τι ακριβώς είναι ο ΟΑΣΠ και ποιο ρόλο επιτελεί. Στη συνέχεια οι μαθητές κάθε ομάδας κολλούν τις καρτέλες στο χαρτόνι τους και φτιάχνουν σχετική αφίσα.

- Αντισεισμική δόμηση Λευκάδας

Με τη βοήθεια της μακέτας που υπάρχει στην αίθουσα Ενημέρωσης του Μουσείου αλλά και την παρουσίαση των χαρακτηριστικών του ίδιου του κτιρίου, παρουσιάζουμε στις ομάδες των μαθητών το σύστημα της αντισεισμικής δόμησης των σπιτιών της Λευκάδας. Στη συνέχεια προχωράμε σε δραματοποίηση όπου συμμετέχει το σύνολο των μαθητών οι οποίοι αναπαριστούν ένα λευκαδίτικο κτήριο, αναλαμβάνοντας τους ρόλους της πέτρας, της λαμαρίνας, του ξύλου, του ποντελαρίσματος.

Επίσκεψη στο Μουσείο Άγγελου Σικελιανού με αφορμή μια αίθουσα και ένα έκθεμα Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας «Για κόπιασε Σεισμούλη- Διαχείριση φόβου»- Τάξη Β΄

- Εισαγωγή ιδέας παραμυθιού

Παροτρύνουμε τους μαθητές να δημιουργήσουμε όλοι μαζί ένα παραμύθι με θέμα: «Ο Σεισμούλης έρχεται για διακοπές στη Λευκάδα. Είναι γεμάτος παραξενιές και ιδιοτροπίες. Πως θα τον αντιμετωπίσουμε;» και τίτλο «Για κόπιασε Σεισμούλη». Είναι σύμφωνοι;

- Αρχή παραμυθιού

Που θα κάνει διακοπές ο Σεισμούλης; Βάζουμε στο κέντρο του κύκλου έναν χάρτη της Λευκάδας και αποφασίζουμε σε ποιο σημείο του νησιού θα έρθει ο Σεισμούλης.

Πότε; Τον Σεπτέμβριο όταν θα έχουν ανοίξει τα σχολεία ή τον Μάιο.

Πως το μάθαμε; Είμαστε πράκτορες του ΟΑΣΠ!!! Κολλάμε σε κάθε μαθητή χαρτάκι (post it) που αναφέρει την ιδιότητα του.

Αποφασίζουμε όλοι μαζί το συνθηματικό όνομα με το οποίο θα αναφερόμαστε στον Σεισμούλη.

- Αναμονή άφιξης- Μέτρα πριν...

Επικεντρώνουμε στη σωστή προετοιμασία και μοιράζουμε στις ομάδες των μαθητών καρτέλες που αφορούν στα μέτρα προστασίας πριν την εκδήλωση του σεισμού: μέτρα ασφάλειας στο σπίτι και στο σχολείο, οικογενειακό σχέδιο συγκέντρωσης, βαλιτσάκι έκτακτης ανάγκης, σχέδιο αντισεισμικής προστασίας σχολείου (δραστηριότητες σωστού- λάθους, Φ.Ε., πρόβα σεισμού)

- Ήρθε!!!- Μέτρα κατά τη διάρκεια του σεισμικού φαινομένου

Ο Σεισμούλης ήρθε και άρχισε τις παραξενιές του. Μόλις κάτι τον ενοχλήσει αρχίζει τα... κουνήματα!!! Στο κέντρο του κύκλου πάνω σε χαρτόνι κανσόν ή φελοπίνακα κολλάμε αυτοκόλλητα χαρτάκια, όπου καταγράφουμε τι μπορεί να ενοχλήσει τον Σεισμούλη. Στη συνέχεια μοιράζουμε στις ομάδες των μαθητών καρτέλες που αφορούν στα μέτρα προστασίας κατά την εκδήλωση του σεισμού. Οι μαθητές τις μελετάνε προσεκτικά. Δραματοποιούμε την αντιμετώπιση σε διάφορους χώρους και καταστάσεις (στο σπίτι, στο σχολείο, στο αυτοκίνητο, σε εξωτερικό χώρο.

- Τελείωσε!!! Μέτρα μετά...

Ο Σεισμούλης σταμάτησε τον χορό του. Τι πρέπει να κάνουμε τώρα; Και πάλι μοιράζουμε καρτέλες στις ομάδες και οι μαθητές ενημερώνονται μέσα από αυτές για τη σωστή συμπεριφορά και τα μέτρα που πρέπει να λάβουν μετά το τέλος ενός σεισμού.

- Παγίδα

Μέσα από τη σωστή προετοιμασία καταφέραμε να αντιμετωπίσουμε τις ιδιοτροπίες του Σεισμούλη!!! Ας διασκεδάσουμε λίγο.... Ζητάμε από τους μαθητές να σκεφτούν με ποιο τρόπο θα παγιδέψουμε εμείς αυτόν τον κύριο!!! Καταγράφουμε τις ιδέες σε post it χαρτάκια και τα κολλάμε στο χαρτόνι που κολλήσαμε και τις παραξενιές του Σεισμούλη.

Επίσκεψη στο Λαογραφικό Μουσείο Ορφέα Λευκάδας Πρόγραμμα Πολιτιστικών Θεμάτων «Με την παλέτα του Θεόφιλου»- Τάξη Β΄

- Αρχικές Ενέργειες

Υποδοχή μαθητών στο μουσείο-Χωρισμός σε 2 μεγάλες ομάδες-οργάνωση στο χώρο-γενικές οδηγίες

- «Το κασελάκι με τους πίνακες»

Παρουσιάζουμε στους μαθητές το κασελάκι που έχουμε μαζί μας και τους θυμίζουμε το ανάλογο κασελάκι του Θεόφιλου, τι περιείχε και πόσο σημαντικό ήταν για αυτόν. Το δικό μας κασελάκι περιέχει έγχρωμα αντίγραφα των έργων «Οι κουρείς» και «Μέγα αρτοποιείο». Δίνουμε ένα αντίγραφο σε κάθε ομάδα και ζητάμε από τους μαθητές:

Να παρατηρήσουν προσεκτικά τους δύο πίνακες και να τους παρουσιάσουν ζωντανά, αναλαμβάνοντας τους ρόλους που εικονίζονται σε αυτούς.

Να αναζητήσουν ανάμεσα στα παλιά επαγγέλματα που παρουσιάζονται στο ισόγειο του μουσείου, το χώρο του κουρείου και το χώρο με τα γεωργικά εργαλεία επεξεργασίας σιτηρών και να τοποθετήσουν τους πίνακες στην κατάλληλη θέση.

- Καταγραφή εκθεμάτων

Οι ομάδες των μαθητών προχωρούν σε δραστηριότητες καταγραφής, συγκεκριμένα:

Ομάδα Α

Παρατηρεί και καταγράφει ότι υπάρχει στο χώρο του κουρείου.

Αναζητά στην προθήκη των τοπικών προϊόντων παρασκευάσματα αρτοποιείου.

Ομάδα Β

Παρατηρεί και καταγράφει τα γεωργικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται στην επεξεργασία των σιτηρών.

Καταγράφει τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή μαντολάτου.

- «Από το χτες στο σήμερα»

Δίνουμε στις ομάδες των μαθητών εικόνες που παρουσιάζουν ένα σύγχρονο κουρείο και ένα σύγχρονο αρτοποιείο. Οι μαθητές συγκρίνουν τις εικόνες με τους πίνακες του Θεόφιλου και καταγράφουν τις ομοιότητες αλλά και τις διαφορές που έχει επιφέρει το πέρασμα του χρόνου.

- Καλλιτεχνική ταμπέλα

Ακολουθώντας τα βήματα του Θεόφιλου οι μαθητές δημιουργούν τις δικές τους καλλιτεχνικές ταμπέλες για τον φούρνο ή το κουρείο τους, χρησιμοποιώντας παραδοσιακά μοτίβα. Μπορούν να δώσουν και όνομα στον επαγγελματικό τους χώρο.

Βιβλιογραφία:

- Coombs, P.A.-Amhed, M. (1974). *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education can help*. Baltimore: John Hopking University Press
- Fullan, M. (1991). *The new meaning of Educational Change*. London: Cassell
- Hooper – Greenhill, E. (1998). *Museum and gallery education*. Leicester University Press.
- Marcouse Renee, 1973, “*Changing Museums in a changing world*”, στο *Museums, imagination and education*, Unesco, Paris
- Screven C. G., 1969, *The Museum as a responsible learning environment*, Museum News, Washington
- Tilling, S. (2004). *Fieldwork in UK secondary schools: influences and provision*. Journal of Biological Education, 38(2), 54-58.
- Γκουτζέρη, Ζ., & Κουγιουρούκη, Μ. (2020, 1). *Εκπαιδευτικές επισκέψεις: Απόψεις Εκπαιδευτικών Α/θμιας εκπαίδευσης για τον προγραμματισμό, τη σχεδίαση και την Υλοποίησή τους. Επιστήμες της Αγωγής*.
- Εγκύκλιος Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. (2023). *Σχεδιασμός και υλοποίηση Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων και Αγωγής Σταδιοδρομίας) για το σχολικό έτος 2023-2024*. Ανάκτηση από <https://dide.lef.sch.gr/wp-content/uploads/2023/10/%CE%95%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%A3%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%A5%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%A0%CE%A3%CE%94-2023-2024.pdf>
- Κακούρου – Χρόνη, Γ. (2005). *Μουσείο – Σχολείο. Αντικριστές πόρτες στη γνώση*. Αθήνα: Πατάκη.
- Νάκου, Ε. (2000). *Ιστορική γνώση και Μουσείο*. 22. Μνήμων.
- Οικονόμου, Μ. (2003). *Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός;*. Αθήνα: Κριτική.

Σας ευχαριστώ!!!